

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

IZVJEŠĆE O XIII. CIJONISTIČKOM KONGRESU.

Ponedjeljak dne 13. augusta 1923.

Noćna sjednica.

Nakon što je odglasano povjerenje Egzekutivi držao je dr. Arthur Rupin svoj referat o

ekonomskom radu u Palestini.

Govori prije svega o imigraciji. Prije, kad je tražio 30.000 useljenika na godinu, nazvali su ga minimalistom, a sad je s tim brojem maksimalista. Sa 1½ milijuna funti moglo bi godišnje doći u Palestinu 30.000 duša, a to je doista minimum, što tražiti moramo. Useljivanje ne zavisi jedino o promjeni propisa za imigraciju. Ne možemo useljivanje dijeliti od pitanja stvaranja egzistencija. Popularno je, da se govori protiv ograničenja useljivanja, ali neka ti ljudi odmah stvore mogućnosti za ostanak useljenika. Useljivanje je, da se matematički izrazim, funkcija novca, koji nam je na raspolaganju. Ako ćemo namaknuti velika sredstva, tad su sva ograničenja tek paučina, bez sredstava postaju oni željezne barijere. Uslijed nedostatka sredstava morali smo se zadovoljiti, da useljenicima dajemo prolazni rad, pa je malo sredstava ostalo za trajno naseljivanje useljenika. To je neodrživo stanje i u tome se sastoji teškoća problema. Jedan dio useljenika bit će uvijek zaposlen prolaznim radom, jer moramo imati izvjestan rezervoar i jer se na taj način selekcijom izluče najvaljaniji elementi. Ali to nije čvrsta baza za naseljivanje. Ne će da precijenjuje ono, što je stvoreno u Palestini, ali danas smo dalje no ikada od uspjeha. Na putu smo, da nadjemo pravi metod za trajno naseljivanje i nadamo se, da ćemo za nekoliko godina moći reći, da je to metod, prema kojem će se moći naseljivati ljudi, koji će se sami uzdržati. Prema njegovom nazoru stoji poljoprivredno naseljivanje jedne obitelji 800 funti, a industrijalno 20 funti. Ovi su troškovi dosta nezatni ako uvažimo, da je Icu stajalo naseljivanje obitelji u Benjimini 1000 funti, Engleska kolonizira u Australiji sa 1500 funti, bez troška kupovanja zemljišta. Prilike su u Palestini kraj toga sasvim drugačije no u drugim zemljama, radi čega moramo poduzeti razne pokušaje, a i naši se halucim razlikuju od seljaka drugih zemalja. Pored svih pogrešaka imaju

naši mladi radnici velikih prednosti, na koje možemo biti ponosni. Mnogo se ovdje kritizirao rad u Palestini. Ali razliká izmedju onoga, koji izradjuje program za rad, i onoga, koji taj rad vodi u Palestini, je slična onoj izmedju risača i graditelja. Rad na crtežu je lakši no rad na gradnji. Ali je rezultat u prvom slučaju samo crtež, a u drugom kuća.

Referent prelazi zatim na zemljišnu politiku i bavi se kupnjom zemljišta. Vazda je označio iluzijom pomisao, da ne ćemo trebati kupovati zemljišta, jer ćemo moći kolonizirati na državnom zemljištu. Ali državna zemljišta su s malim iznimkama tako rdjave kvalitete, da nemaju izgleda na rentabilitet, jer bi troškovi amelioracije bili gotovo veći no kupnja dobrih zemljišta. Isto je tako iluzorno mišljenje, da će nam kasnije uspjeti da jeftinije kupujemo privatna zemljišta. Prilike u Palestini su sasvim drugačije no na drugim tržištima. Ne radi se tu samo o rentabilitetu, jer se Arapi teško odlučuju na prodaju. Bogati Arapin daje svoje zemljište u zakup. Samo u slučaju prevelikoga zaduženja odlučuje se na prodaju. Od cjelokupne površine Palestine kultivirano je 35%, a još se može kultivirati 15%. Ostatak ne dolazi u obzir. Od tih 15% veći je dio u rukama Felaha, pa prema tome za nas ne dolazi u obzir Samo 1/3 zemljišta, što se može obradivati, stoji nam na raspolaganju za kupnju. Prema tome je jasno, da ne smijemo nikad propustiti priliku za kupovanje zemljišta. Referent zatim govori o djelovanju Palestine Land Development Company, a naročito kupovanja zemljišta i prelazi zatim na industriju. Često se u nas čuje o nedostatnom podupiranju privatne inicijative, ali se zaboravlja, da s privatnom inicijativom ne možemo mnogo računati. Privatna inicijativa izbjegava sve nesigurne poslove, a o tima se baš u prvom redu radi. Ljudi s kapitalom malo dolaze. Na brojnim područjima pretekli su nas drugi, tako u industrijama duhana. Ali još mnogo ostaje privatnoj inicijativi da iskoristi.

Najvažnija točka svega su financije. Predlažem ove teze:

1. Kao cijonistički darovni fondovi priznaju se Keren Hajesod i Keren Kajemet. Ustanovljivanje njihove kompetencije usledjuje po gospodarskom vijeću.

2. Davanje sredstava Keren Hajesoda za produktivne svrhe ima da uslijedi po akcionarskim društvima ili fondovima, koji treba da se osnuju kao jurističke osobe. Kao ovakova akcionarska društva ili fondovi ima se pored postojećih (Mortgage Bank, Palestine Land Development Company, Workers Bank) da osnuju poljoprivredni kolonizacioni fond i industrijske banke.

Keren Hajesod ima da dobije za svoje prinose akcije tih društava ili fonda.

3. Akcionarska društva ili fondovi spomenuti sub 2. ima da izdaju obligacije, koje će se amortizirati u 10 ili 30 godišnjim obrocima, odmah čim po mišljenju gospodarskog odbora imade jamstva za ukamaćivanje i amortizaciju. Keren Hajesod imao bi za slučaj potrebe preuzeti supsidarno jamstvo za kamate zajma.

4. Prodaja spomenutih obligacija ima da uslijedi po Investmens Companies, koji će se osnovati u raznim zemljama.

Vidi se dakle, da tražimo pored Keren Hajesoda još i druge novčane izvore za investicije u Palestini. Jedan dio novca, koji je potreban za izgradnje, može se već sada kao primjerice hipoteke za gradnju u gradovima amortizirati i ukamaćivati. Nadam se, da će novci, koje ćemo investirati za poljoprivredne svrhe za 5 do 10 godina biti dobra investicija, na koje ćemo moći izdati obligacije. Konačno htio bih upozoriti na jedan daljnji momenat. Naši izdaci u poljoprivredi usljeduju još uvijek u administrativnoj formi, ali radnik treba da nauči, da novac što ga dobije, nije potpora već zajam što ga valja povratiti. Zato je potrebno stvaranje posebnog kolonizacionoga fonda, koji će pružiti pravna jamstva i pozvati dužnika na platež. Ne upuštajući se u općenite brojke za naredni budžet, htio bih reći, da je nužno, da Keren Hajesod kupi akcije raznih poduzeća u Palestini, da ih ojača i da obligacijama, koje će se kasnije izdati, daje sigurnost. Radnička banka u Palestini, koja je vrlo mnogo uradila, mora da dobije povišenje dioničarske glavnice. Mora da osnujemo industrijski fond. Kreditom u industriji mogli bi pomoći mnogim manjim poduzećima.

Završujući svoj referat veli: Nijesmo do sad imali jasnu predodžbu o veličini našega rada u Palestini. Sve političke

tekovine u Palestini, bile one velike ili male, nemaju za mene vrijednost, ako im ne slijedi gospodarski rad. Sva vaša politička vijećanja imaju samo onda vrijednost ako shvaćate, da oni samo stvaraju okvir, koji će se ispuniti gospodarskim radom. Naš rad u Palestini zavisi o tome, da što prije dobijemo velika sredstva, jer ćemo samo onda moći naš broj u Palestini, koji je na žalost još vrlo malen, u dogledno vrijeme podvostručiti i potrostručiti. (Burno odobravanje).

Utorak na večer dne 14. augusta.

Potpredsjednik Motzkin otvara sjednicu i daje riječ Rubašovu za referat o Hehaluc pokretu (hahšara).

Nijedno od naših pitanja nije toliko zapušteno, kao pitanje ljudi, što idu u Palestinu. Nadali smo se nekome čudu, koje je istinu i došlo. Bez ikakvog plana, došli su sa svih strana halucin, ljudi, koji su ne obazirući se na zapreke i poteškoće svoju čežnju u rad pretvarali. Sva iskustva pokazuju, da novi jišuv samo na radništvu može da gradi, i da naša kolonizacija mora da bude radnička. Omladina, koja je preko došla, a nije bila radnička, stvorila je radničku klasu, koja je mogla da preuzme odgovornost na se. Tel Haj je to dokazao. A veliko što je dolje stvoreno, stvoreno je hahšarom u Njemačkoj, Litvi, i Rusiji.

Neki osjećaj nemira ispunjao je, halucin. Hoće li njihov rad i ploda donijeti. I tako je iz hehaluc-pokreta nastala hahšara. Istina je, da je hehaluc vodjen na diletantski način, da nema pravih vodja i da nema pravoga plana. Svjetski Savez Hehaluc broji dosad u istočnoj i centralnoj Evropi 24 gospodarstvenih grupa i 30 grupa za industrijalna zvanja u gradu. Taj bi rad morao da izazove najživlji interes svih onih organa, što se brinu oko izgradnje. Često se govori, da bi bilo bolje kad bi se pripreve u samoj Palestini vršile. Donekle je to ispravno. No ne smijemo da uzmemo obzira samo na gospodarstvene radove, nego i na pripreve uopće, što ih kvucot vrše za radnike. Za financiranje halučkih radova moramo upotrijebiti i necijonistički novac, i to onih institucija kojima je zadaća produktiviranje židovskih masa. Još je pitanje, da li su za halučko obrazovanje bolje posebne institucije ili opće. Mislim, da su podred nekih dobrih iskustava, što smo ih osobito u Njem. stekli bolje specijal. institucije; jer samo u njima možemo da štvorimo atmosferu potrebnu za pripremu duševnu i pripremu službe. Iskustva u Palestini su pokazala, da su radovi u onim institucijama imali najviše uspjeha, gdje su i radnici sami upravljali i bili za vodjenje sami odgovorni.

Mi trebamo u Palestini kvalificiranih sila, što su osobito u jednoj struci spremni. Ovi moraju da podignu nivo rada u zemlji, i da stvore krug učenika oko sebe. To je jedan od najznatnijih problema. Cijonistička Organizacija i Keren Hajesod moraju da na nj svrate osobito pozornost.

Dr. Schachtel (Breslau) obrazlaže predloge komisije za Keren Kajemet, koji veli, da K. K. mora da zajedno s Keren Hajesodom osigura osnove za izgradnju Palestine. Žali, da mu se unutar cijonistič-

ke organizacije poklanja tako malo pažnje. i predlaže, da kongres obveže sve cijoniste, osobito zemaljske i posebne organizacije, da u cjelokupnom židovstvu rad za K. K. na svaki način promiču i da budu odgovorni za uspjeh toga rada.

Iza izvještaja sveučilišne komisije i nadrabina dr. Chajesa u ime zemaljskih organizacija, te obrazloženja predloga sveučilišne komisije po profesorima dr. Sloucz i dr. Loewe u svršena je u 23½ sjednica.

U srijedu, dne 15. augusta otvara predsjednik Motzkin sjednicu i daje riječ dr. Weineru, kao referentu komisije za Keren Hajesod.

On predlaže, da K. H. i dalje ostane u centru cijonističkoga rada, te obvezuje sve cijoniste da porade na ispunjenju principa maasera. K. H. mora da se izgradi u trajni fond. Direktorij K. H. se pozivlje, da stvori ligu plaćalaca maasera, koji će se obvezati 10% svoje ostavštine dati za K. H. Novac, koji na taj način udje dolazi u jedan fond s odredbom za potpomaganje trajnih institucija u Erec Jisraelu. Novac K. H. smije se izdavati samo po stalnom budžetu. Izuzetaka nema. Pasivno pravo izbora u cijonističkoj organizaciji zavisi o izvršenju dužnosti prema K. H. Direktorij K. H. mora da što prije sazove Council Keren Hajesoda. — Rezolucije su primljene.

Permanentni Odbor predlaže rezoluciju o Jewish Agency:

1. Kongres potvrđuje odluku stvorenu na prijašnjim cijonističkim konferencijama o sazivu svežidovskoga svjetskog kongresa za izgradnju Palestine u židovsku narodnu domaju i izjavljuje, da će Jewish Agency, izabrana na tom kongresu, koji treba da se u toku narednih triju godina sastane, preuzeti sva prava, koja su po palestinskom mandatu potvrđenom od Lige Naroda predana cijonističkoj organizaciji.

2. Kako bi se već sada širim slojevima židovskoga naroda dalo udjela na izgradnji Erec Jisraela, treba da se Jewish Agency proširi, te da se privuku zastupnici onih židovskih organizacija i društava koje stoje na gledištu palestinskoga mandata.

3. U tu svrhu ovlaštuje se Egzekutiva da u sporazumu s Akcijonim Komitejom stvori Council sačinjen od zastupnika žid. organizacija i reprezentanata židovstva pojedinih zemalja, koje stoje na gledištu Balfourove deklaracije i mandata, kako bi s Akcijonim Odborom cijonističke organizacije zajedno radio. Council neka iz svoje sredine za saradnju s cijonističkom Egzekutivom kao vodstvom Jewish Agency stvori odbor, kojega će se funkcije odrediti sporazumno s Akcijonim Odborom.

4. Cijonistička će Egzekutiva zajedno sa spomenutim Councilom sazvati zastupnike židovskih organizacija, korporacija i židovstva pojedinih zemalja na zajedničku konferenciju, na kojoj će se odrediti način njihove suradnje sa Jewish Agency, koja će do sastanka svjetskoga kongresa funkcionirati. Odredbe trebaju potvrditi godišnje konferencije.

5. Nalaže se Egzekutivi i Akcijonom Odboru, da sve poduzmu, kao bi židovski svjetski kongres do određenoga roka bio sazvan.

U 22¼ dobiva riječ predsjednik Weimann da održi

programni govor.

Trinaesti se kongres približava kraju. Vi stojte tik pred odlukom, što će da bude odlučna za cijonistički pokret u kritičnoj periodu, u kojoj se nalazimo. Riješenje vrlo ozbiljnih pitanja ovisi o toj odluci. No kako god ispala vaša odluka, glavno je da inkarnirate dobro promišljene odluke ovoga kongresa kao vrh. sudišta za temeljna pitanja politike, koju treba cijon. organizacija da vodi. Zato leži teška odgovornost na ovom kongresu. No ne manja je odgovornost onih, koji su po volji svojih cijonističkih drugova dvije godine snosili bure i terete dana, vječno u dodiru s krutom realnošću i u Londonu i u Jeruzolimu. Kraj takovih prilika osjećam, da sam dužan razložiti kongresu jednostavnim i jasnim riječima principe, na kojima bi se po mome uvjerenju morala osnivati cijonistička politika.

Naš odnos prema mandatarnoj vlasti može da bude sagradjen samo na međusobnom povjerenju, na neograničenoj dobroj vjeri na obim stranama. Temeljni stupovi našega rada moraju da budu: poštenu, iskreni rad s britskom vladom. Taj temeljni karakter naše politike nikako ne znači zadovoljstvo sa sadašnjim stanjem.

Ne može biti govora o tome, te bi, bilo koje od prava, što su nam mandatom zajamčena, napustili, bilo kod dogovora bilo kod saradnje s palestinskom upravom, kod svih pitanja što se tiču židovske narodne domaje i židovskoga pučanstva u Palestini. Naša je zadaća, da židov. pozicije u Palestini s neumornom pozornošću čuvamo, pa da iskoristimo svaku priliku, kako bi donijeli do izričaja naše legitimne zahtjeve. Vrlo smo često bili prisiljeni, da s mandatarnom vlasti ozbiljno govorimo o pitanjima imigracije, zemljišta i jevrejskih škola, da samo troje spomenem, a ne ćemo ni dalje, da to propustimo bilo na taj ili koji drugi način, gdje se radi o opravdanim pritužbama. Mi smo to činili i činit ćemo i dalje u čvrstom uvjerenju, da je mandatarna vlast nakanila, da nam dađe naše pravo, ne puštajući s vida, da što su jača naša naprezanja, to su veći naši uspjesi u Palestini i to će se više naša riječ kod vlade uvaživati. Politika neprestanih i vječnih protesta može na oko bolje sudjelovati, no po mome je mišljenju neopravdana i bila bi štetna, da ne velim sudbonosna po njenim skrajnim posljedicama. Takova politika ne bi uklonila poteškoće. Mogla bi samo da donese nove, a onda nije politika dijeliti pluske, što ostaju u zraku. Hoćemo li da našu političku poziciju u istinu ojačamo, moramo to na najrazličnije metode učiniti. Naša je zadaća, da upotrebimo sve sile, kako bi javno mišljenje obavijestili o sadržaju naših zahtjeva i o veličini i načinu našega djelovanja. Velika javnost nema dosada nikakvih predodžaba o tome, što smo izvršili i što hoćemo da počnemo. I ako simpatije za naš rad neprestano rastu i postaju znatnije, ipak moramo, da na mnogo mjesta vodimo borbu ne samo protiv zlih nakana, nego i protiv neznanja onih, koji nam dobro hoće. Nemamo ništa, što bi morali da zatajimo. Što će više biti stanje našega pokreta poznato, to će srdačnije nepristrani i ljudi što stoje postrance doći da nas pot-

pomažu. Prije svega dolazi dakle informiranje javnoga mnijenja ne samo Velike Britanije, nego i svih zemalja, čije su se vlade priključile Balfourovoj deklaraciji i potpisale mandat. Nepovredjenost mandata, povjerenje mandatarne vlasti, simpatije prosvijećenih cijelog svijeta su temelji na kojima moramo graditi. **Prastara historijska vezanost, 2000 godine nade i molitava, daju nam apsolutno pravo na našu narodnu domaju u Erec Jisraelu.** To naše pravo branit ćemo odlučnošću i snagom cijeloga našeg bitka.

No isto tako kako držimo naša prava moramo, da savjesno čuvamo prava drugih. Kod izgradnje naše narodne domaje moramo i želimo da radimo u harmoniji sa svim grupama palestinskoga pučanstva. Židovski narod u Palestini nema druge želje nego da s Arapima živi u prijateljskim odnošajima i u međusobnom povjerenju i poštovanju. Prva je želja cionističke organizacije da podrži ovaki odnos između židovskog i arapskog pučanstva, što je jasno došlo do izričaja u rezolucijama XII. cionističkog kongresa. Takı odnos treba da se u realnosti pokazuje u faktičnoj saradnji kod gospodarskih poduzeća, kojima je zadaća, da u istoj mjeri promiču dobrobit Arapa kao i Židova, te u plodnoj izmjeni misli tih dvaju srodnih kultura, jednom riječju, ta dva naroda moraju da nauče da se razume i to ne samo u Palestini nego u cijelome arapskom svijetu. I kao što mi štujemo ideale i tradicije Arapa, imamo pravo, te se nadamo da će Arapi naučiti i naše poštivati. Informiranje arap. jav. mnijenja naša je zadaća, pa moramo da mu mnogo pažnje posvetimo. Možemo da se nadamo, te će ovo informiranje u znatnijoj mjeri no do sad obaviti sefardsko židovstvo pa da će to dovesti do sporazuma, koji će biti sagradjen na iskreno shvaćenim interesima i idejama.

Kakogod bilo, nema sumnje, da postoje jasni znaci da se izgradnja židovske domaje počinje da shvaća kao zajednička dužnost svih Židova, kojima je stalo do časti židovskoga imena. Posve sam siguran, da danas izvan naših redova postoji mnogo Židova, koji su spremni da nam se pridruže kod djela izgradnje. Njihov broj se vidljivo povećaje. U mnogo slučajeva može biti da ti ljudi ne mogu da prime cionistički program u cijelosti, no kako je pokazao razvitak Keren Hajesoda pripravnici su, da se s nama slože i da nadju teren na kome će biti osiguran plodni zajednički rad. Naša je dužnost, da stvorimo sve mogućnosti ovakove saradnje, no svakako pod uvjetom da se ne će ništa dogoditi, što bi integritet organizacije na bilo koji način smetalo. U svome sam govoru kod otvorenja rekao tri uvjeta, koja držim, da su apsolutno potrebni. Preuzimanje odgovornosti, baziranje zastupstva na širokoj općoj židovskoj podlozi i nepovredivost nacionalnoga karaktera našega Jišuva u Palestini. Nakon temeljitog ispitivanja svih mogućnosti došao sam do uvjerenja, da je u tim opisanim granicama najdjena mogućnost saradnje i da je u interesu naše stvari, da tražimo nove saveznike, što će s nama snositi tu tešku odgovornost. U posljednje se vrijeme nakon što je naš kongres već stvorio rezolucije vrlo mnogo govorilo za i protiv židovskoga svjetskoga kongresa. Taj plan

zaslužuje našu osobitu pozornost. Oduvijek je bila naš idealna zadaća, da dodjemo do njegova ostvarenja, a tako je i danas. No i medju najborbenijim pristašama židovskoga svjetskoga kongresa jedva ima koji što ne će priznati da, dodje li židovski svjetski kongres do ostvarenja, mora taj da u istinu to ime zasluži, a to možemo da postignemo samo nakon dugoga i napornoga pripravljanja. Danas smo još vrlo daleko od zaključka naših predradnja. Čudno je, da se to mora izričito reći. Ništa protiv židovskoga svjetskoga kongresa, jer baš da uzmognemo stvoriti svjetski kongres kao tribunal pred koji možemo mirne duše da stavimo pitanje Jewish Agency, potrebno je da pitanje proširenja Jewish Agency uzmemo kao prešnu stvar, koja to manje podnosi zatezanja što više vrijeme tjera.

Rekao sam već u svom prvom govoru, da formalno riješenje, nakon što sam rekao svoja 4 uvjeta prepuštam kongresu. Po mojim iskustvima držim, da je moguće naći formu i držati ću svaku mogućom, koja uz oprezno osiguranje naših interesa ujedno ima i elastičnost, te je tako stvorena, da pokazuje povjerenja prema onima koje hoćemo da privučemo radu.

Čvrstoga sam uvjerenja, da ćemo strpljivošću i dobrom voljom i susretljivošću moći postići plodnosnu saradnju na Jewish Agency. Znam sigurno, da bura, koja je zbog toga pitanja zalivala našu organizaciju nije niti časka bila prouzrokovana pogibeljima koje su lebdjele u zraku, no želio bih, da je bio spasonosan pokret, koji će nas naskoro naći opet sjedinjene kod zajedničkog rada pod modificiranim metodama. Sigurno je, da ne smijemo gubiti vremena, da započnemo s priključenjem necionista. Dobro ćemo moći da upotrebimo svako povišenje našega političkog prestiža i finansijskih sila. Mislim da je nepotrebno više o tome reći.

Naša iskustva u prošloj godini jasno su nam pokazala, da je više nego u jednom smjeru našega rada u Palestini potrebna reorganizacija, a ako to velim, nije to kritika ili smanjivanje zasluga muževa, što su dosad vodili cionističke poslove u Palestini. Oni zaslužuju potpuno pravo na priznanje njihovih zasluga. Prilike su se tako brzo razvile, da uvijek s nova stojimo pred novim problemima. Ne znači to smanjivanje onoga što smo do sada postigli, velim li, da je došlo vrijeme kad treba da savjesno ispitamo našu upravnu mašineriju.

Vi znate, da će izvanredni američki stručnjak Elwood Mead u jeseni doći u Palestinu, da nam pokaže metode zemljoradničke kolonizacije. Ja bih potaknuo, da upotrijebimo priliku, pa da na sličan način i u ostalim dijelovima našeg palestinskog djelovanja postupamo i da osnujemo instituciju kojom bi se provelo temeljito istraživanje po nekim kvalificiranim i nepartaičnim ekspertima, čiji će izvještaj biti dobar temelj da se u zgodnom času primi po meni predložena reorganizacija.

Gotovo je za me i nepotrebno, da vam ovdje velim svoje uvjerenje, da sve naše energije treba upotrijebiti za održanje i povećanje naših finansijskih pomoćnih sredstava. Keren Hajesod može da zabilježi znatan uspjeh oko privlačenja novih sila. Važno je, da se čine najjači naponi, te bi se krug onih što daju i onih što rade

sve više proširio. Prva nam je dužnost, da se ne plašimo nikakvih ekonomskih žrtava i napora, e bismo Keren Hajesod ojačali i izgradili prema njegovim zadacima. To je u kratkim i općenitim konturama program s kojim se potpuno slažem i koji ja predlažem kongresu, da o njem razmišlja. Kongres ima mudro da o tom stvara zaključke. Očekujem, da će kongres stvoriti zaključke emancipirajući se od svih strasti i predrasuda, vođen brigom za dobro cionističke organizacije i idealom ostvarenja židovske nacionalne domaje u Erec Jisraelu.

Pročitavši ovaj govor završio je Weizmann ovom izjavom: U svoje i u ime kolekova izjavljujem: Provedenje ovog programa moguće je samo najjačim naprezanjem. Mi smo pripravnici dalje snositi sav onaj teret, što ga od godine 1915. nosirao i koji će se po svoj prilici uvećati. Ovo je čovjeku tek onda moguće, kad iza njega stoji povjerenje jake i odlučne većine. Tek ovako može da se provodi uspješan rad. (Burno odobravanje).

Iza programnog govora Weizmanna dobiva riječ referent finansijsko-politički kod odbora Arlosorov (Hitahdut). U uvodnim riječima izjavljuje, da odbor ne donosi nikakvih zaključaka nego tek smjernice. Ove smjernice vele: Finansijski sistem za izgradnju Palestine ne može da u dogledno vrijeme postoji bez darovnih fondova. **Keren Hajesod i Keren Kajemet** ne treba tek zadržati nego što se više može i dalje **izgradjivati**. U drugu ruku treba da se naglasi, te darovna metoda ne može biti centralna metoda kolonizacije. Usporedo s napredovanjem razvoja kolonizacije treba da se naš finansijski sistem sve više emancipira od tekućeg novca iz darovnih fondova.

U današnjim prilikama nije moguće upotrebu Keren Hajesoda ograničiti na neke određene svrhe. A čim će **gospodarske institucije** moći da Keren Hajesod oslobode od vršenja **gospodarskih zadataka, treba to da se učini**. Uostalom neka novac od darovnih fondova, kad ga se upotrebljava ne nosi karakter darova, već neka se to učini na **gospodarski način** i to tako, da se umjesto darove, daju što se više može **kredititi**.

Sve više i intenzivnije treba da se mobilizira kapital za Palestinu. To može da se postigne:

1. Izgradnjom naših nacionalnih kreditnih organizacija.
2. Zajmovima i
3. razvitkom privatne inicijative.

Svagdje, gdje postoje ekonomski preduvjeti, treba osnovati židovske finansijske institucije, banke, štedionice i zadruškarske kreditne zavode, u svrhu skupljanja narodne uštednje. Svakako treba stvoriti tržište za palestinske vrijednosne papire. Izgradnja zajmova i kredita u Palestini traži u prvom redu ostvarenje poljodjelskog kreditnog fonda i kreditnog fonda za industriju i obrt. Palestinska podružnica kolonijalne banke i naši palestinski kreditni instituti treba da se svim silama izgrade i da što više ojačaju. Ove nacionalne zavode neka kod svakog podjeljivanja kredita savjetuju savjetnici, što će ondje da budu. **Zajmovi bez pokrića ne smiju se uvažiti**. Primanje kredita i izdavanje založnih pisama i obligacije su u to-

liko poželjni i mogući u koliko su kamati i amortizacija osigurani. **Zajam većega stila** može da stekne veliko značenje ako su **dovoljna pokriva** ustanovljena i **kamati i amortizacija sigurni**.

Arlosorovljevi projekt o zajmu (u knjizi: Die Finanzen der Jewish Agency) bio je predmet osobite debate u ovom odboru. A da ovaj projekt bude polazna točka jednog zajma mora da se to konstatira pomoću **mišljenja stručnjčkih autoriteta** i informativnih pregovora s **bankarima**, koje će da vodi ovaj finansijsko-politički odbor.

Glasovanje svršilo se prihvatom ovih smjernica **osim konačne rezolucije**, o kojoj će se glasovati zajedno s budžetom a veli: U budžetu za Palestinu treba da **neposredno produktivni izdaci imaju prednost**.

Sjednica je zaključena u 12 sati u noći.

Sjednica od četvrtka poslije podne. Početak u 3 sata poslije podne.

Čitav red komisija predložio je plenumu u svojoj sjednici sve svoje rezolucije. Bilo je nekoliko sati dugog glasovanja i nemirnih debata na dnevnom redu. Događaji izvan dvorane u napunjenim koridorima, slabe interes za prijedloge. Permanentni odbor, što već tri dana za redom i gotovo neprestano zasjeda, pokušao je da jučer u noći riješi pitanje budućeg **vodstva**. Sastao se je neposredno iza Weizmannovog govora. Prisutni su bili svi članovi egzekutive. **Do 4 sata ujutru trajala je sjednica, a da nije postignut nikakav rezultat**. Između Weizmanna, koji je predložio svoju listinu, i Sokolova, koji je poduprt Motzkinom htio da u novo vodstvo udje Usiškin, nije moglo da dodje do **konačnog sporazuma**. U 4 sata morao je predsjednik **Stricker** da zaključi sjednicu, zakazavši slijedeću za podne istoga dana. Vijećanja i pregovori nastavljani su i dalje. Neprestano skupljale se grupe pregovarača u ugloviima kavanske dvorane, neprestano spominjala se nova imena i nove formule. Slika se mijenjala od časa u čas i neprestano kružale su uzduhom nove glasine. Najjače se rascvalo kuloarsko nađaganje i uvećalo nervozu plenuma, gdje se opet sukobiše protivštine lijevice i desnice, kod raspravljanja o **pitanju imigracije**.

Predsjednik je Motzkin. Najprije dolazi glasovanje o prijedlozima

kolonizacijone komisije.

Referent **dr. Schmorak** razložio je podjelu ove komisije u dvije **podkomisije**: komisiju za **poljodjelsku kolonizaciju** i za **obrt i industriju**. Ova je raspravljala o naseljivanju na način predgradja. Koreferat držao **dr. Rufeisen** (Čehoslovačka).

Prva je komisija stavila prijedlog, koji po izjavi Ruppina, koji je uzeo riječ u debati, ima da stvori stanicu za buduću **agrarnu banku**. Prijedlog glasi: Kongres pristaje na prijedlog palestinskog vodstva, da **Keren Hajesod** stvori **kolonizacijoni fond**, koji, posebno upravljani, vodi svoje poslove na način gospod. poduzeća, a o svom poslovanju predlaže bilancu kongresu odnosno god. konferenciji: Ovaj fond treba da obuhvaća **sve kolonizacijone zajmove za produktivne izdatke**, koji su već a i bit će dani naseljenicima, pa uz to svu konkretnu imovinu, što ju je Egzekutiva stvorila u naseobinama i poduzećima. Privremene smjernice za upravu ovoga fonda treba da odredi Egzekutiva cij. organiza-

cije, a zatim da ih predloži Akcijonom Komiteju na odobrenje.

Konačni **statut**, koji ima da stvori Egzekutiva u zajednici s direktorijem Keren Hajesoda, treba da se predloži **slijedećem kongresu** na prihvati.

Nadalje je zaključeno: Treba stvoriti **rezervu zemljišta** i to osobito tako, da se za dug, koji Keren Hajesod ima da plati Keren Kajemetu kupi **ново zemljište**.

Prijedlozi, o kojima se može raspravljati tek iza odobrenja budžeta, odgodjeni su.

Zgodan je prijedlog, koji, kako je Rufeisen izjavio raspravljen i prihvaćen u komisiji neovisno od pobude predsjednika Weizmanna u plenarnoj sjednici od srijede u noći, a s ovom se pobudom potpuno slaže. Prijedlog glasi: Da se stvori što uži kontakt između Erec Jisraela i diaspore i da se skupa pobude za intenziviranje kolonizacijonog djelovanja, drži kongres saziv **kolonizacijone konferencije na Pesaħ** naredne godine vrlo poželjnim i svrshodnim i nalaže Egzekutivi, da zajedno sa stručnjacima poljodjelstva, industrije i obrta, što djeluju u Palestini izradi **jedinstveni plan za izgradnju zemlje**.

Sastav konferencije, kojoj ima da se predloži ovaj plan ima da odredi Egzekutiva i Akcijoni Komitej. Na temelju zaključaka ove konferencije ima da se stvori budući kolonizacijoni plan i predloži narednom kongresu, odnosno godišnjoj konferenciji.

U ime **kolonizacijone komisije** stavio je delegat **Dyk** nekoliko prijedloga manjine, a nije zahtijevao, da se o njima glasuje u plenumu, tek želi, da se budućoj Egzekutivi dadu na študij.

Iza toga iznio je **Korngrün** (Istočna Galicija) prijedloge

komisije za imigraciju.

Oni se odnose na ustanove o imigraciji uopće, zatim na ustanove o transportu, aliji i hahšari. Prijedlozi o transportu glase: Kongres nalaže centrali za imigraciju u Jeruzolimu, da zajedno s palestinskim uredima, koji dolaze u obzir, izradi kod uprava željeznica i parobrodarskih društava sve moguće olakšice za putovanje u Palestinu. Kraj ostalih zadaća imaju palestinski uredi da se brinu za transportno-tehničku službu s obzirom na putnike i njihovu prtljagu **isključivši svaku posredničku agenciju**. Kongres zaključuje uvodjenje takozvane Teudat-alija kao porez, koji je dužan da dade svaki onaj, koji putuje u Palestinu posredovanjem palestinskih ureda.

Kod raspravljanja o daljnim prijedlozima o imigraciji dolazilo je nekoliko puta, osobito kod pitanja **organizacije palestinskih ureda**, do žestokih prepiraka. Stavljani je medjutim po Levite-u prijedlog manjine komisije, koji je upravljani protiv paritetnog sastava palestinskog ureda. Konačno prihvaćen je prijedlog većine, za koji se osobito zauzeo dr. **Martin Rosenblüth** (Berlin) a uz odlučni protest Mizrahija. Prijedlog glasi:

Vodeće komisije centrala i palestinskih ureda sastavljene su **paritetski** od članova po kongresu priznatih **radničkih partija i svjetskog saveza Hehaluc** s jedne strane i zastupnika ostalih cionističkih saveza s druge strane i vodje palestinskog ureda.

Komisija bira između sebe predsjedništvo, koje je isto **paritetski** sastavljeno. Primanje zastupnika drugih organizacija u predsjedništvo može da zaključi komisija većinom od tri četvrtine. I zbog prijedloga većine o **uredu za nabavu rada** došlo je do prepirke. Većina je zaključila, da ovaj ured ima da sastoji od zastupnika svih partija i svjetskog saveza Hehaluc.

Iza glasovanja obznanila je frakcija Mizrahi, da se sastaje na izvanredno vijećanje, da zauzme svoje stajalište glede ovih zaključaka.

U ime

sanitetske komisije

predložio je rezolucije i prijedloge dr. **Sapir**.

Važna je rezolucija, koja izdatke za zdravstvo nazivlje produktivnim izdacima. Ova uvodna rezolucija elaborata sanitetske komisije veli: Kongres izražava svoje uvjerenje, da svi izdaci za sanitarne uredbe, higijenske institucije i narodnu prosvjetu produktivni, jer se investirani kapital otplaćuje bogato narod, zdravljem, uvećanom radnom snagom i umnoženim tjelesnim radom stanovnika. Komisija moli, da se **budžet** za sanitarstvo **posvema** uvaži. Za dalje rasprave o rezoluciji, koja govori o radu pojedinih sanitarnih institucija prije svega o **Hadasi** pročitao je delegat Rottenberg (New-York) telegram, u kojem se javlja doprinos od 10.000 dolara za ostvarenje Röntgenlaboratorija. Ova je vijest primljena velikim odobravanjem.

Istaknuti valja 10. rezoluciju, koja je važna za imigraciju: Sanitetska komisija podsjeća na zaključke prošlog kongresa po kojima valja, da svaki onaj, koji imigriira u Palestinu, bude u Galutu **liječnički pregledan**. Pregledbu imaju vršiti za to odabrani liječnici pal. ureda. Predlaže se, da se pasoši izdaju tek iza ovakove pregledbe. Departement za imigraciju u Palestini treba da izda točne smjernice za ovakove liječničke pregledbe u galutu.

Iza toga dobiva riječ dr. **Osias Thon** (Krakov), da obrazloži prijedlog

permanentnog odbora o stvaranju Jewish Agency.

Dr. Thon pozdravljen jakim pljeskom veli: Ne treba da se još jednom načinje čitav kompleks tih pitanja. I ne može se negirati da se sva oklijevanja i mišljenja, koja su protiv proširenja temelje na jakim argumentima. Rezolucija permanentnog odbora **pokazuje** po mišljenju odbora **izlaz**. Potrebno proširenje veže se s **nepovredjenošću** cij. organizacije. Već u vrijeme mirovne konferencije konstatirali smo, da Palestinu hoćemo za **čitav narod** a ne tek za jednu stranku. U rezolucijama, što čine organičku cjelinu, sadržane su **garancije**, da se nijedna jota cionističke ideologije ne smije da uništi. Govornik preporuča prihvaćenje prijedloga **en bloc**.

Iza njega uzima riječ vodja demokratske frakcije **Grünbaum**, da obrazloži rezoluciju svoje partije. Kad je govornik obrazlagao prijedlog i počeo da govori o pregovorima i raspravljanju permanentne komisije od prošle noći, prekinuo ga je predsjedatelj **Motzkin** s napomenom, da polazi predaleko. Ne može da mu dade riječ za analizu povijesti odborovih prijedloga. Izjava predsjedateljiva uzbunila je veoma **demokratsku frakciju**. Nekoliko

delegata Grünbaumove grupe predbacuju predsj. Motzkin, da je pristran. Uz pljesak većine izjavljuje Motzkin, da se ne radi o pristranosti, već o stvarnoj korekturi onoga, što se ne može da dopusti. Poslanik Grünbaum kritikuje prijedlog većine i naglašuje, da je poput kaučuka. Držanje Mizrahia da je nedosljedno i nepošteno. (Velik nemir kod Mizrahia.) Govornik obrazlaže stvarno rezoluciju njegove partije i veli na koncu, da treba narodnu masu obratiti i unijeti u nju život cijonske ideje. Svaki nam je Židov dobro došao, nemoć je tek, da ljudima, koji su do jučer bili naši protivnici, damo izvanredni viši položaj. Egzekutiva hoće da se drži metoda kabinetske diplomacije, pa da diktatorski pregovara s nesigurnim elementima. Treba židovstvo mobilizirati (živo odobravanje kod demokratske frakcije).

Iza njega uzeo je riječ Schweiger (Ceire-Cion) da obrazlaže i čita rezoluciju svoje frakcije.

Četvrtak u noći.

U pol 2 sata počinje sjednica nakon pauze od sat i četvrt. U to vrijeme dogovarale su se frakcije i zemaljske organizacije. Prelazi se na glasovanje o predlogu većine o **Jewish Agency**. Rezolucija se čita još jednom jevrejski, njemački i engleski. Glasovanje bilo je poimence provedeno pa je trajalo sat i četvrt.

Za predlog su glasovali sjedinjene organizacije i Mizrahi, a protiv njega ljevica i demokratska frakcija. Sokolov je prije glasovanja izašao, Weizmann je glasovao s »da«, Usiškin s »ne«.

Predsjednik Motzkin javlja, da je predlog s 164 protiv 87 primljen.

Petak poslije podne

nastavlja se sjednica; najprije dolazi na dnevni red izvještaj budžetne komisije. Referent Newman javlja, da je komisija pet dana vijećala i saslušala 30 referata i izvješće od 8 potkomisija. Predlaže ovaj budžet:

Dugovi.

1. Manjak iz god. 5683	54.000
2. Dug Keren Hajesoda Keren Kajemetu	10.000
3. Dug Restoration Found-a I. C. T.-u	5.000
Suma	69.000

Redoviti eta.

1. Gospodar. kolonizacioni fond	100.000
2. Gospodarske pripomoći i izdaci	17.000
Svega	117.000
3. Školstvo:	
a) škole	67.000
b) tehnika	3.000
c) nacionalna biblioteka	1.500
d) sveučilište	5.000
Svega	76.500
4. Imigracija	32.000
5. Nabava rada	36.000
6. Zdravstvo	29.000
7. Uprava	12.000
8. Izvanredni izdaci	10.000
9. Gospodarstv. pokusne stanice	7.000
10. Industrijske pripomoći i promicanje ind. pokusa	8.000
11. Nepredvidjeno	500
Suma	397.000

Kredit i investicije.

1. Domovi, naselja	20.000
2. Dioništvovanje kod korporativnih građevnih zadruga	8.000
3. Dioništvovanje kod industrijskog fonda	2.000
4. Dioništvovanje kod industrijalne banke	10.000
5. Dioništvovanje kod Palestine Electric Company	25.000
6. Dioništvovanje kod Hipotek. banke	25.000
7. Dioništvovanje kod Palestine Land Development Comp.	25.000
8. Dioništvovanje kod zanatlijske banke	2.000
9. Dioništvovanje kod rad. banke	2.000
10. Dioništvovanje kod konzumne zadruge	5.000
Suma	124.000

Drugi obrok duga K. H. na K. K. 10.000

Svega 531.000

Predlog je gotovo jednoglasno primljen, k tomu su još zaključene ove rezolucije.

1. Kongres zahtjeva, da palestinska vlada prinosi za troškove jevrejskog školstva u Palestini onoliko, koliko pripada jišuvu.

2. Kongres očekuje, da će Vaad Leumi poduzeti potrebne mjere, da jišuv više nego dosada dade za pokriće troškova školstva.

3. Od 5.000 funti, što su određene za sveučilište otpada 3.000 na judaističko-orijentalni, a 2.000 na prirodoslov. fakultet; pod uvjetom, da se osnuje Universitets-Board (predlog Warburga), koji će taj novac zatražiti.

I te su rezolucije primljene gotovo jednoglasno.

Konac sjednice u 18 sati.

Subota 18. augusta navečer u 21 sat otvara predsjednik Motzkin sjednicu.

Dr. Hanske referira

o predlozima organizacijske komisije, i to najprije o onima koji nijesu vezani o promjenu statuta. Najprije govori o činovničkom pitanju, zatim o unificiranju finansijskoga postupka. Iza toga govori o predlozima, koji iziskuju promjenu statuta u prvome redu o proširenju prava Akcionoga Komiteja, koji treba da se proširi u kongresni odbor, što će uz neka ograničenja imati i kongresna prava.

Na te predloge slijedi velika debata. Delegat dr. Schalit veli, da bi se preko predloga o proširenju prava Akcionoga Komiteja moralo preći na dnevni red, jer je taj predlog nedemokratski. A. K. ima samo pravo kontrole. Nakon duge debate zaključeno je, da se preko toga pređe na dnevni red. Još je odbit predlog, da članovi Egzekutive dobe prava glasa. Primljen je predlog da pasivno pravo izbora imaju samo oni, koji su izvršili svoju dužnost prema Keren Hajesodu.

Iza toga slijede:

Predlozi političke komisije.

1. Cijonistički kongres pozdravlja sa zadovoljstvom, da je Liga Naroda sjedinjena u Savezu Naroda priznala i

po njoj potvrđenom mandatu o Palestini nerazorivu historijsku vezanost židovskoga naroda s Palestinom i njegove želje i pravo na slobodni narodni život u toj zemlji njegove prošlosti i velikoga stvaranja. U velikoj krizi današnjega svijeta koja je teško pogodila židovski narod i uzdrimala njegovu cijelu egzistenciju u diaspori, riješenje je židovskoga pitanja kategorički zahtjev pravde i preduvjet za konsolidaciju svijeta u znaku mirnoga saradivanja naroda.

Cijonistički kongres vidi u probudnju Orienta jedan od najznatnijih faktora nove izgradnje svijeta. Židovski narod, što se vraća u staru svoju domovinu, odlučio je, da se svim svojim duševnim, moralnim i materijalnim silama uvrsta u svijet, koji je sad još u zametku, no bogat energijama i mogućnostima, pa da kao ravan među jednaka radi s narodima, što dijele s njime sudbinu, u tijesnoj vezi uspostavi plodne harmonije interesa.

Kongres ustanovljuje, da Palestina po historijskim vezama, po narodnoj volji za povratkom, po radu u zemlji, a sad i po međunarodnoj garanciji zauzmlje mjesto zemlje narodne domaje židovskoga naroda. Kongres ponavlja svoju izjavu, da su pod svim prilikama prava svijeta zajednica u Palestini jednako sveta. Židovski narod, koji se pod teškim vanjskim i unutarnjim prilikama u tim danima budi k novom produktivnom životu, dospjet će po narodnoj svojoj domaji u Palestini do potpunog razvitka svojih sila i službi kulturnoga napretka čovječanstva, pa će postati faktorom, koji će srodnim narodima kod stvaranja novoga života aktivno pripomoći.

Kongres se nada da će i arapski narod koji ima velike teritorije izvan Palestine na raspolaganje, na kojima će se obaviti njegov narodni preporod, s povećanim razumijevanjem pratiti preporod židovskog naroda, koji želi da živi s Arapima u Palestini u potpunoj harmoniji i slozi, pa da će ga priznati pozitivnim i vrijednim faktorom prednjega Orienta.

Židovski je narod odlučio, da se potpuno založi za historijsku zadaću svoga samoodržanja, pa se nada, da će civilizovni svijet pokazati razumijevanja za veličinu i političku potrebu cijonizma, pa da će pružiti jake pomoći u teškoj borbi za svladavanje ogromnih poteškoća, koje leže na putu ostvaranja tog velikog dijela. Pozivlje se Egzekutiva, da svrsi shodnim organiziranim radom poradi na informiranju javnoga mnijenja svijeta o političkim i čovječanskim ciljevima našega pokreta, a osobito da poradi na informiranju prednjega Orienta i arapskoga naroda.

2. a) Cijonistička politika mora da bude vodjena idejom, da je nosioc te politike čitav židovski narod. Kongres pozivlje Egzekutivu, da poduprta tom narodnom snagom poradi na potpunom stvaranju prava, što su u mandatu javnopravno osigurana židovskome narodu.

2. b) Kongres pozivlje Egzekutivu, da svraća pozornost mandatarne vlasti osobito na činjenicu, da se praksa ad-

ministracije u Palestini u mnogim bitnim tačkama ne slaže s dužnostima što ih je mandatarna vlast preuzela, pa da stvori u Palestini takove političke, ekonomske i administrativne uvjete, po kojima je osiguran razvitak narodne domaje u Palestini. Među ostalim treba da se upozori na to, da je 1. palestinska vlada zaboravila obveze izražene u 6. članku mandata, da promiče podijeljivanje državnih dobara; 2. da se broj židovskih činovnika neopravdano i nepravedno smanjuje; 3. da još uvijek postoje velika ograničenja kod židovskog useljivanja; 4. da palestinska vlada uskraćuje Židovima kod školskoga budžeta dio koji im pripada; 5. da se zapostavlja pravo židovskoga pučanstva kod vođenja velikih municipaliteta.

3. U spoznaji, da je razvitak židovskoga jišuva u Erec Jisraelu k židovskoj narodnoj domaji uvjetovan i pravom toga jišuva, da uredjuje unutarnje prilike po svojim potrebama, u spoznaji, da je preduvjet samostalnoga narodnog života u Erec Jisraelu priznaja Vaad Leumiya jurističkom osobom, i da se dade općinama pravo da raspisu obligatorne poreze, kako bi zadovoljile svoje duševne i materijalne potrebe, nalaže XIII. cijonistički kongres Egzekutivi, da traži od mandatarnje vlasti i Palestinske vlade najskorije ispunjenje zahtjeva organiziranoga židovskoga jišuva.

4. Kongres daje u spoznaji da je istočna i zapadna Palestina jedinstvena po istorijskim geografskim i ekonomskim preduvjetima, izričaj svoga očekivanja, da se budućnost Transjordanije ne će protiviti legalnim zahtjevima židovskoga naroda.

5. XIII. cijonistički kongres pozdravlja s velikim zadovoljstvom jednoglunu odluku senata i kuće reprezentata Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike, koja je odobrena i potvrđena po predsjedniku Udruženih Država, da će U. D. zagovarati ostvaranje židovske narodne domaje u Palestini. Kongres izriče najsrdačniju hvalu za taj akt velikodušne i samozatajne ideologije američkoga naroda i njegove vlade.

6. Kongres pozivlje Egzekutivu, da prema izjavama predsjednika Weizmana pridje k osnutku političkoga resora u Americi.

ZAKLJUČNA SJEDNICA KONGRESA.

U noći od subote na nedjelju.

Podpredsjednik Motzkin otvara u 21 sati uveče 19. i posljednju sjednicu kongresa.

Prije nego što se prešlo na raspravljanje o prijedlozima organizacione komisije dobio je riječ palestinski nadrabin Haham-baši Jakob Meir, da pročita pismo, u kojem se spominju progoni perzijskih i mezopotamskih Židova.

Iza toga izvještava o radu organizacione komisije dr. Hantke, a debata i glasovanje o ovoj vrlo opsežnoj i kompliciranoj materiji trajala je nekoliko sati, jer su sa strane komisije stavljeni mnogi prijedlog majine, a i sam je plenum predlagao mnoge promjene. Donosimo ove zaključke: uvećanje broja članova Akcionog Komiteja od 25 na 35, odredjenje šekela prema unutarnjoj kupovnoj snazi

novca u pojedinim zemljama, zahtjev, da egzekutiva zajedno s Akcionim Komitejom zaključi, te je svaki cijonista komu dopušta materijalno njegovo stanje dužan dati zlatni šekel i na koncu zaključak, da pasivno izborno pravo na kongresu imade onaj, koji je izvršio svoju dužnost prema Keren Hajesodu.

Iza toga u 1 sat u noći prekinuta je sjednica na pol sata.

U pol 2 nastavljena je sjednica pod predsjedanjem Sokolova. Dr. Schalit stavlja prijedloge političke komisije. Pošto su ovi prijedlozi iza duge i iscrpive rasprave primljeni u političkoj komisiji velikom većinom nije kongres htio, da debatira o pojedinim prijedlozima, već je sve en-bloc primio. Kaplan sky izjavljuje u ime socijalističkih grupa Poale Cijon i Ceire Cijon, a isto tako Lokšin u ime male grupe Dror, da oni o rezolucijama političke komisije ne će glasovati.

Nakon toga inž. Stricker uz silan interes čitave kuće stavlja u ime permanentnog odbora prijedloge za izbor u Egzekutivu, financijalni i gospodarski savjet, kongresni sud, časni sud, za mjesto kongresnog odvjetnika i konačno za izbore u Akcionu Komitej (prije čitanja imena ostavlja demokratska frakcija pod vodstvom Grünbauma dvoranu). Prijedlozi permanentnog odbora prihvaćeni su bez ijednog protuprijedloga.

Time su izabrani:

Za predsjednika cijonističke organizacije: prof. dr. Haim Weizmann.

Za predsjednika Egzekutive Nahum Sokolov.

Za članove Egzekutive sa sjedištem u Londonu i Jeruzolimu gosp. dr. Solovejčik, Josef Cowen, Lipsky, Rupin, Kiš, Van Vriesland, Pick i Sprinzak.

U financijalni i gospodarski savjet: dr. Halpern, Najdič, dr. Feiwei, (ova trojica sa sjedištem u Egzekutivi), dr. Arnold Barth, Schocken, Feist Arlosorov i Zlotopolsky.

U Akcionu Komitej birani su: kao zastupnici udruženih zemaljskih organizacija A. Bernhardt, Kurt Blumenfeld, nadrabin dr. Chajes, Florentin, Freeman, Goldberg, Goldenbloom, dr. Gottlieb, dr. Hantke, dr. Jacobson, Šmarjahu Levin, Levite, de Lieme, Motzkin, dr. Reich, Stricker, dr. Thon, a kao zamjenici Alejnikov, Salomon Cohen, dr. Alexander Goldstein, Heftmann, dr. Hindes, senator Körner, Alberto Romano, dr. Aleksandar Licht, dr. Siegfried Moses, Joachim Neiger, Felix Rosenblüth Louis, Robinson, dr. Rosmarin dr. Rufeisen, inž. Landau, dr. Weissburg, dr. Weisselberger. Za Ameriku kao članovi Conheim, Fischmann i Rottenberg, a kao zamjenici Harris, prof. Kaplan i Emanuel Neumann, za Palestinu Usiškin, a drugog će člana odrediti Vaad Leumi.

Kao zastupnici mizrahija birani su: rabi Berlin, Farbstein, rabi Fischmann, Struck, Levin Epstein, nadrabin Rubinstein, rabin Brodt i Samuel Landau, a kao zamjenici Lazarus Barth, Neufeld, dr. Federbusch dr. Nurok, dr. Hausner, dr. Rappaport, zastupnik Meyer i Zuchowiecki. Za cijonističku demokraciju Grünbaum i dr. Klumel, a kao zamjenici dr. Nahum Goldmann i dr. Emil Margulies. Za Hitahdut kao članovi: Kaplan

Arlosorov, Twersky, dr. Kaznelson, Lewinson, a kao zamjenici Garfunkel, dr. Weltsch, dr. Schwartz, dr. Hellmann i Skwirsky. Za Poale Cijon Rubašov, a kao zamjenik Locker.

Za Ceire Cijon kao članovi Mereminsky i Brudny, a kao zamjenici Grünfeld i Schweiger. U kongresni su sud birani: za predsjedatelja odvjetnik Gronnemann, a za članove Alejnikov, Seidemann, dr. Ebner, dr. Desider Friedmann, Hartglas, Locker, Schulmann, dr. Tartakower i dr. Ringel.

U časni sud birani su: za predsjedatelja Groonnemann, a za članove dr. Klumel, Lazarus Barth, dr. Martin Buber, Berl Katzenelson, dr. Rottenstreich i dr. Daiches. Za kongresnog odvjetnika izabran je dr. Aron Barth. Za revisore M. Shirre i Simon Marks, a za zamjenike Goodmann i dr. Brodetzky.

Iza toga uzeo je riječ predsjednik Sokolov, da izrekne svoj

zaključni govor,

pa je medju ostalim rekao: Bio je težak i dugačak kongres, a ja mislim, da nije bio loš. Njegovi su zaključci dobri, a boj, koji je ovdje bijen, vođen je s ozbiljnošću i stvarnošću sa svih strana. Vara se onaj, koji je ovdje dobio dojam, da nijesmo jedinstveni i da bi naša podijeljena mišljenja mogla da budu od drugih zlo upotrijebljena. Podjela mišljenja ne dokazuje, da mi nijesmo jedno; mi smo jedinstveni i protiv naših protivnika stajat ćemo uvijek u jednoj i jedinstvenoj fronti. Razlika u mišljenju dokazuje tek razvitak cijonizma prema svim stranama. Prema Engleskoj stojimo s onom ozbiljnošću, s onim poštovanjem, s onim ponosom, onom samosviješću i onom čašću, koja je dostojna naroda. Ovdje se na svakoj strani i na lijevoj i na desnoj pokazao onaj respekt, koji mi dugujemo engleskom narodu a i svim ostalim narodima što su potpisali Balfourovu deklaraciju. Hoćemo li, da snagom našeg uvjerenja, tunačenjem i argumentima u mandatarnje vlade pobudimo i dublji interes, onda je za to jedino oružje, oružje duha, koje mi hoćemo i možemo da imamo. Svi se mi slažemo u tome, da nam je iskrena želja izgraditi u Erec Jisraelu nacionalno, jevrejski nacionalno židovstvo, što je vezano o velike tradicije i o veliku židovsku prošlost. Svi se slažemo i u pitanju privlačenja necijonističkih elemenata, a tek se razilazimo zbog pretjerivanja. Polazimo odavle u veliku cijonističku i židovsku javnost s lezičkom o sjedinjenju svih Židova. Približili smo se jedni drugima i sa lijevice i sa desnice, a kod približavanja se ne može umaći nekim trvenjima. Svi su s velikom ozbiljnošću zastupali svoja mišljenja, i desnica i lijeвица, a zbog toga i velim, da kongres nije bio loš. To što je cijonistička organizacija tako jako i u nekim momentima fanatički pokazivala volju za daljom egzistencijom i za daljim podržavanjem njenih principa, bio je znak snage i ozbiljnosti cijonističke organizacije. Iza tih sati, dana i noći teškog rada rastajemo se pod dojmom onih momenata, što nas spajaju i što nam katkad poput groma pokazuju zbilju cijonističke organizacije i cijonističke misli.

Na koncu zahvaljuje Sokolov vladi čehoslovačke republike, vlastima i stano-

vništvu Karlovih Vary, židovskom nacionalnom vijeću, kongresnom birou i štampi i želi svim prisutnima — lešana habaa bi Jerušalajim.

Nakon kratkih zahvala rabina Meira Berlina i dr. Kleea kongresnom prezidiju zaključuje Sokolov u pol 5 sati ujutro XIII. cionistički kongres.

Pjevanjem Hatikve završen je kongres.

Razne vijesti.

Konstituiranje Akcionog Odbora. 19. augusta konstituirao se u Karlovim Varima Akcioni Odbor. Za predsjednika izabran je nadrabini Chajes (Beč), a za podpredsjednike ing. Stricker, rabin Meir Berlin i dr. Katzenelson. Na večer istoga dana održao je Akcioni Odbor sjednicu, na kojoj se vijećalo o važnim pitanjima Keren Hajesoda i Keren Kajemeta. Direktorij Narodnog Fonda proširen je te ima sad 9 članova. Kao novi direktori su izabrani Van Vriesland i Struck.

Vijećanje zemaljskih organizacija nakon kongresa. Neposredno nakon kongresa sazvaio je dr. Felix Rosenbluth sve zemaljske organizacije, koje ne pripadaju pojedinim frakcijama niti grupi Grünbaum, na konferenciju. Konferenciji pribivali su zastupnici iz Engleske, Njemačke, Poljske, Amerike, Francuske, Transilvanije, Rumunjske, Grčke, Litavske, Kanade i Palestine. Nakon odulje debate zaključeno je, da će ove organizacije ostati u međusobnom kontaktu i urediti izvještajnu službu. Za provedenje ovog zadatka izabran je odbor od 5 lica.

Izjava demokratske frakcije. Demokratska je frakcija izdala izjavu, u kojoj obrazlaže svoj izlaz iz kongresne dvorane za vrijeme glasovanja. Vele, da su htjeli dati izjavu, koja je trebala dase čita prije glasovanja, o svom apstiniranju kod glasovanja. Predsjednik se Weizmann zagrozio, da onda ne će preuzeti predsjedništvo, pa je frakcija zbog teškoće položaja bila prisiljena, da se odrekne izjave. No držeći da je taj način presije nedopušten, ostavili su u znak protesta dvoranu. Izjavu je potpisalo 24 delegata.

Prihod Keren Kajemeta u prvih 9 mjeseci 5683.

Kako je poznato, glavni se ured Keren Kajemeta u svome knjigovodstvu ravna prema židovskom kalendaru, pa je ova financijska godina počela 1. oktobra. Statistika darova u prvih devet mjeseci (ili točnije 8, jer je prihod oktobra zbog tehničkih razloga priračunat prošloj godini) pokazuje veliki napredak. Do 30. juna 1923. ušlo je kod glavnog ureda svega 74.638 11,7 Funti, dok je prihod predjašnjih devet mjeseci bio samo 64.216 9,3 funti. Prihodi Keren Kajemeta koji su u 1922. sve više opadali, postigli su sada gotovo 10.000 funti mjesečno. Ali ni to ne dostaje, jer je budžet Keren Kajemeta za tekuću godinu određen s 154.000 funti. Možemo da se nadamo, te će se prijatelji Keren Kajemeta naprezati, da barem približno dostignu taj minimum.

Keren Kajemet u Palestini. Obzirom na velike potrebe Keren Kajemeta, ko-

je se nigdje ne osjećaju toliko kao u Palestini, nastoje ovdje ljudi, da na najrazličnije načine taj narodni fond pomažu. Po uzoru »Genlah Land Comp«, zaključila je »Palest. Land Development Company Ltd« na svojoj posljednjoj glavnoj skupštini, da 10% svoga prihoda dade Keren Kajemetu. U Hajfi je zaključilo više trgovaca, da ne uzmu objave priredaba, ako nema na njima marke Keren Kajemeta.

Sir Martin Conway o palestinskom pitanju. U 6. svom članku piše zastupnik sir Martin Conway: Židovi pružali su saveznicima u času nužde veliku pomoć. Činili su to za obvezu, koja je sadržana u Balfourovoj deklaraciji. Ova obveza nije samo preuzeta po Velikoj Britaniji, već su je odobrile i Francuska, Italija i Ujedinjene Države. I egipatska vlada bila je s njima sporazumna, pa je kralj Fajzul u ime kralja Huseina prihvatio prijedloge cionističke organizacije i izjavio, »da je mjesta za oba u Siriji i držim u istini, da jedan bez drugoga ne može imati pravi uspjeh«.

Kao što ima nekih Arapa ekstremista i umjerenih, tako ih ima među cionistima. Ekstremisti držali su, da je njihovo vrijeme došlo na početku useljavanja u Palestinu. Držali su, da su pali zidine Palestine, isto tako kao one od Jerihona, i da trebaju doći i zaposjesti zemlju otaca. S mandatom u jednom i Balfourovoj deklaracijom u drugoj ruci mislili su, da će nestati sve poteškoće. Htjeli su da učine Palestinu tako židovskom kao što je Engleska engleski. Cionistička organizacija smatrala se kao država u državi i držala je, da s vladom pregovara kao sa sebi ravnom vlasti.

Ali Židovi brzo uče. Brzo su uvidjeli njihove vodje zabludu i povelu umjereniju politiku. Nisu ni za jedan čas napustili prava, koja su im međunarodno zajamčena i izražena u mandatu, ali su se zadovoljili definicijom Balfourove deklaracije, koja ne odbija Arape. Cioniste traže i sad, da im vlada daje ona olakšanja za izgradnju narodne zemlje, na koje je obvezana.

O židovskoj imigraciji piše: Ovi muševi, većinom mladi ljudi, ne dolaze u Palestinu kao imigranti u Australiju ili Kanadu, da tamo poboljšaju svoj materijalni položaj. Naprotiv mnogi su došli u mnogo gore prilike. Ali oni dolaze radi uzvišenog cilja, da služe izgradnji svoje zemlje.

De Haan kod kralja Fajsula u Ammanu. Prigodom pohoda kralja Fajsula svome bratu Abdulji, došao je kako javljaju arapski listovi, i dr. Haan, kao zastupnik ortodoksnoga židovstva Palestine, u Amman kralju Fajsula da ga pozdravi.

Nakon smrti predsjednika Hardinga. Predsjednik Coolidge o cionizmu. Smjesta nakon smrti predsjednika Hardinga sazvana je izvanredna sjednica egzekutivnoga odbora cionističke organizacije u Americi. Na sjednici je zaključeno, da se pok. predsjednik Harding upiše u zlatnu knjigu Keren Kajemeta. Udoviči predsjednika poslan je ovaj telegram: »Cionistička organizacija u Americi duboko žali bolni gubitak, koji je Vas i američki narod stigao smrću Vašega plemenitog muža, našega velikog predsjednika. Budite uvjereni, da je naša bol u ovaj čas prevelika, a da bismo mogli, da joj dademo potpuni izričaj. Židovski će se narod uvijek sa zahvalnošću sjećati velikih simpatija i dubokoga razumijevanja, što ga je Mr. Harding imao za naše ideale, kojima je bio uvijek spreman da dade svoju pomoć i saradnju. Potpisan: Lous Robinson, predsjednik cionističke organizacije u Americi«.

U isto je vrijeme odaslan novom predsjedniku Coolidgeu pozdravni brzojav.

Novi predsjednik Udruženih Država Sjeverne Amerike Mr. Coolidge izjavio je nakon nastupa službe, da će se u svim smjerovima držati politike svojega predšasnika. Time je osigurano, da će novi predsjednik nastaviti i cionističkom politikom svoga predšasnika. No on je već i prije nekoliko puta dokazao duboko poznavanje židovskoga pitanja i tople simpatije za nj. Dosta je ako samo spomenemo pismo što ga je prošle godine poslao vodji Keren Hajesod kampanje, gdje mu među ostalim veli ovo: »Židovski je narod tijekom tisućljeća očuvao čvrst i jak osjećaj svoga nacionaliteta i divni narodni duh bez obzira na štetne utjecaje naokolo. U svim zemljama u kojima su se nastanili, Židovi su saradjivali na gospodarskom napredku zemlje i bili su uvijek pravi oslon za stvar slobode. Predloženi način Keren Hajesoda daje židovskome narodu najbolju priliku, da posveti velike svoje vrline i prednosti izgradnji i uzdržanju vlastite domovine. A ja sam siguran, da će židovsko pučanstvo svomu hvalevrijednom radu dati potrebnu saradnju, te me bi izostao poželjni uspjeh.

Kongres Agudas Jisroela u Beču. Našoj bojovnoj ortodoksiji ne daju mira uspjesi cionističke organizacije. Pošto nisu pomogla sva njezina rovarjenja kod engleske vlade i kod palestinskih oblasti, odlučila je i ona, da priredi veliki kongres, da pokaže svijetu, da je i ona faktor u židovstvu, ne bi li na taj način došla u Jewish Agency. Brojni i mnogi sigurno odlični i uvaženi rabini sastali su se da vijećaju o potrebama ortodoksnog židovstva i da se izjave glede njihovog udjela na obnovnom djelu u Palestini. Pored mnogih zvučnih i lijepih riječi najveći se dio debate bavio pitanjem saradnje sa mizrahistima odnosno sa svim Židovima, koji stoje na stajalištu Tore. I dok je veći dio njemačkih i poljskih Agudista zagovarao sporazum sa mizrahistima, mađarski i slovački ortodoksi, konzekventni u svojem asimilatorskom naziranju, odlučno su odbili svaku saradnju. Kongres nije stvorio važnih zaključaka.

Prava

„ERENYI“-DIANA

francuska vinovica - najbolji kućni lijek
za njegu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male boce	Din. 6
srednje „ „	16
„ „ „	32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju

JUGOPHARMACIJA D. D.

(Diana-odio)

Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Zaštitni znak

Prodavaoci dobivaju znatan popust. - Čuvajte se bezvrijednih patvora!

Doček suca Macka u Jeruzolimu. (J. C. B.) U čast predsjednika Palestine Development Council, suca Julian Macka, koji se sad nalazi u Palestini, priredjen je u kući suca Frumkina svečani doček. Sir Gilbert Clayton, zastupnik Vrhovnoga Komesara i nekoliko visokih časnika prisustvovalo je dočeku. Osim njih bili su još patriarh pravoslavne crkve, armenski patriarh i zastupnici židovskoga i arapskoga društva u Jeruzolimu.

Palestinska uprava i Šabat. (J. C. B.) Palestinska je željeznička uprava odbila molbu palestinskoga rabinata, da se židovskim radnicima dopusti držanje Šabata. Umjesto na subotu radili bi na nedjelju. Uprava traži, da se prema njenoj posljednoj odredbi jedino nedjelja smatra praznikom u zemlji.

130 židovskih i mnogo muslimanskih radnika ostavilo je 4. o. mj. u znak protesta službu.

Arapska propaganda u Londonu. (J. C. B.) Arapska delegacija u Londonu pod vodstvom Muse Kazim Paše telegrafirala je arapskoj Egzekutivi u Palestini, da je 90 članova britske donje kuće predalo memorandum kabinetskoj komisiji, kojoj je predsjednik Vojvoda od Devenshira, u kojemu se potpomažu zahtjevi palestinske arapske delegacije.

Atentat na predsjednika arapskog kongresa. Tri arapska mladića, pripadnici porodici Nassassibi, izvela su atentat na Omara Albiassa, potpredsjednika arapskoga kongresa. Atentat nije uspio. Pojednostiti nema.

Kupnja željeznice Jafa-Hajfa po palestinskoj vladi. (J. C. B.) Britske vojne oblasti pregovaraju s egipatskom vladom o kupnji vojne željeznice na sinajskom poluotoku, koja vodi od Kantare na Sueskom kanalu kroz Sinajsku pustinju do Jafe. Za kupnju je potrebno 240.000 funti. Osim toga treba da vojne vlasti prodaju palestinskoj upravi nastavak te željeznice od Jafe do Hajfe za sumu od 240.000 funti. Linija Kantara-Hajfa već je prije upravljana po palestinskoj željezničkoj upravi.

Bolnica na ime J. H. Brennera u Tel-Avivu. U Tel-Avivu je uz veliko sudjelovanje židovskoga radništva i stanovnika Jafe položen na svečani način osnovni kamen bolnice, što će je sagraditi bolesnička blagajna Histadrut haovdima (radnička bolesnička blagajna) u Tel-Avivu. Radnici će zidarske radnje besplatno obaviti, a nekoliko je tvorničara poklonilo materijal. Bolnica će nositi ime jevrejskoga pjesnika J. H. Brennera, koji je pao za pogroma u Jafi.

Pogromska statistika »Idgeskom«-a. (J. C. B.) Iz statističkoga materijala izložbe »Idgeskoma« se vidi, da je od 1919. do 1921. godine bilo 819 pogroma. Od toga je upriličeno 430 od vodja bande Stas, 171 od Denjkinovih trupa, 129 od Petljurine bande, 45 od Balahovićeve, a 44 od Poljaka.

Pitanje numerus claususa u Rumunjskoj. Rumunjski zastupnik dr. Cozma je na svome putu u Kopenhagen primio u Varšavi zastupnike židovskih novina te im izjavio o pitanju numerus claususa u Rumunjskoj ovo: »Agitaciju za numerus clausus započela su djeca, a u parlamentu ne misle ni najveći reakcionarci na uvede-

nje te odredbe. Pokret je sad prestao i naredna školska godina proteći će mirno. U Rumunjskoj ne će biti numerus claususa, jer smo mi civilizovani ljudi.

Iz Jugoslavije

OTVORENJE ŽIDOVSKE BOLNICE U SUBOTICI.

U srijedu dne 15. o. mj. je na svečan način otvorena i predana njezinoj svrsi židovska bolnica u Subotici.

Bolnica nosi ime »dr. Bernhard Singer« bolnica na uspomenu znamenitog rabina subotičke općine, koji se osobito istakao svojom dobrotom.

Program svečanosti činio se s početka preopsežnim, mnogo govora, mnogo pjevanja, od jutra do mraka, no kad je prošao dan, imao je svaki osjećaj kao na večer Jom hakipurima, svaki je bio obogaćen lijepim i uzvišenim židovskim doživljajem. Svečanost započela je u 10 sati službom božjom. Velik prostor hrama bio je dupkom pun. Na svečanost došlo je zastupnika iz sviju krajeva Jugoslavije, a naročito iz Vojvodine. Vladu zastupao je odjeljni predstojnik ministarstva zdravstva g. Rebac Hasana. Od zdravstvenog odsjeka Novisad pribivali su dr. Marković i dr. Štampar. Nadalje vidjeli smo nadžupana dra Pletikosića, gradskog načelnika Tabakovića, pukovnika Protića i druge ličnosti. Savez bogoštovnih općina zastupali su dr. Pops i prof. Kohn. Kod almemora sjedio je subotički nadržabin dr. Gerson, strani rabin kao i svećenici drugih vjeroispovijesti. Služba božja započela je pjevanjem Halela, koje je izveo nadkantor Baseru pratnji kora. Nadržabin dr. Alkalay (Beograd), dr. Gerson (Subotica) i dr. Fischer (Darugar) razlagali su značenje dana. Pjevanjem himne završena je služba božja. Iza toga održalo se vijećanje u bogoštovnoj općini, kojemu su pribivali uprava bolnice, predstojništvo bogoštovne općine i strane židovske korporacije. Raspravljalo se o uzdržavanju nove bolnice. Dr. Pops u debati naglašuje državni karakter bolnice. U debati govorili su još gg. Pollak (Subotica), Simon Löwy (Subotica), Bernhard Ernst (Novisad), dr. Gr. Schwarz (Zagreb). Dr. Steiner iz Vršca ističe srdačnim riječima židovsku solidarnost, koja je došla do izražaja kod ovoga djela, a zatim dr. Keller (Požega) podsjećajući na okolnost, da sad vijeća u Karlovim Varima cionistički kongres, gdje se takodjer govori o židovskoj bolnici, koja se u Erec Jisraelu ima da podigne za ozdravljenje židovskog naroda, predlaže osnutak židovske knjižnice u bolnicu. Njegove riječi primljene su srdačnim hebad-usklicima.

U 4 sata poslije podne održala se u gradskoj vijećnici svečana skupština. Predsjednik bogoštovne općine u Subotici, dr. Klein, u oduljem govoru prikazuje politički položaj Židova u Jugoslaviji a zatim je g. rabin Schlang iz Beograda govorio o vezi između medicine i religije. Nakon skupštine formirali su se učesnici u povorku, te pošli u bolnicu. Članovi odbora bolnice nosili su baldakin, pod kojim su išli nadržabin dr. Alkalay, Beograd i nadržabin dr. Gerzon, Subotica, s Torom u ruci u pratnji ostalih rabina.

Pred bolnicom govorili su dr. Ungar (Osijek), dr. Kiš (Novisad), i dr. Urbach (Zemun) o dužnostima dobroćinstva i njezi bolesnika. Nakon toplih i srdačnih prigodnih riječi otvorio je nadžupan Subotice dr. Pletikosić vrata bolnice. Dr. Gavro Schwarz zapalio je nešama-kandilo za pokojnog rabina dr. Singera, te je tom zgodom održao lijepo spomen-slovo. Rabini dr. Pollak i dr. Keller pričvrstili su mezuzot. Maariv molitvom završena je svečanost.

Na večer priredjen je banket, kod kojega je bilo mnogo zdravica, od kojih ističemo govor dr. Diamanta, koji je pozdravio svećenike drugih vjeroispovijesti, zatim govor vladinog zastupnika g. Rebac Hasana, koji je izjavio, da će veseljem izvijestiti vladu o današnjoj svečanosti, kod koje je primio najbolji dojam. Iza toga govorio je dr. Schwarz, koji je prikazao razvoj jugoslavenskog židovstva i odnošaj države prema Židovima.

Završujem izvještaj željom, da židovstvo Jugoslavije ne žali žrtava za uzdržanje ove lijepe i korisne institucije u našoj zemlji.

Marthei.

POVJERENICIMA ŽIDOVSKOG NARODNOG FONDA.

Direktorij Keren Kajemeta u Jerusalamu ustanovio je visinu iznosa za pojedine darove te odredio:

za upis u zlatnu knjigu 5000 dinara,
za jedan dunam zemljišta 2500 dinara,
za jednu maslinu 60 dinara.

Stavljamo ovo do znanja svim povjerenicima i prijateljima Keren Kajemeta s molbom, da se u buduće drže tih iznosa.

Ujedno molimo sve povjerenike, da svim silama nastoje da provedu povodom Roš hašane akciju za otkup od čestitanja. Svaki treba da dađe minimalni iznos od 10 dinara, da tako vrši jedan tradicionalan običaj, a ujedno da uveća sredstva Narodnog Fonda za Geulat Haarec.

Imena darovatelja objelodanit ćemo u »Židovu« i molimo, da nam se iskazi i novac pošalju najkasnije do 3. septembra, da iskaze pravodobno uzmožemo objelodaniti u »Židovu«.

Uprava Keren Kajemeta
za Jugoslaviju.

Apel židovskog potpornog društva u Zagrebu. Židovsko Akademsko Potporno Društvo, kojemu je jedina svrha potpomaganje svih žid. studenata, nalazi se pred teškom zadaćom, da u slijedećoj školskoj godini potpomogne siromašne studente. Do sada je uz pomoć mnogih prijatelja i znanaca, uglednih ličnosti i nekih bogoštovnih općina to društvo potpuno izvršivalo svoju dužnost.

Davalo je u svojoj menzi siromašnima besplatnu hranu, potpore, knjige, ljekarije, odijela na otplatu i t. d., no buduće školske godine biti će stvar mnogo teža,

Teške ekonomske i političke prilike pridonijele su to, da se za buduću školsku godinu javlja sve to veći broj židovskih akademičara.

Društvo je već danas pred dilemom, šta da čini, jer se mnogo takovih siromašnih studenata javlja i moli za pomoć, da ne zapne usred svoga studija.

Molimo stoga i apeliramo na svu velikodušnost svekolike židovske javnosti, da bi društvo što izdašnije potpomogla, jer

će mu jedino na taj način biti omogućeno, da mnogog siromašnog židovskog studenta privede cilju, a mnoge, koji već i gube nade opet privesti daljnjem studiju.

Osobito molimo bogoštovne općine, da nam pomognu godišnjom subvencijom, kako bi već unaprijed znali i mogli raspolagati, u koliko smijemo i možemo željama naših jadnih kolega udovoljavati.

Židovsko Akademsko Potporno Društvo apelira na sve one abituriente, koji kane u školskoj godini 1923-24. postati članovi i u njegovoj se menzi prehranjivati, da se odmah jave fer. odboru Židovskog Akademskog Potpornog Društva, i to kroz svoje bogoštovne općine, pa da ih

društvo uzmožne direktno obavijestiti, na koji način bi mogli mnogo pomoći i doprinijeti.

Ovakovim će drugovima društvo osobito i u svakom pogledu ići na ruku.

Upisivanje u židovskoj školi. Izr. bog.

općina u Zagrebu stavlja ovime do znanja, da će upisivanje na ovoj općinskoj školi biti dne 29., 30. i 31. o. mj. kod ravnateljstva (Palmoćeva 16, I. kat, od 9 do 11 sati prije podne. — Redovita obuka počima 2. rujna t. g.

Berlinske marame

iz svjetsko glasovitih francuskih tvornica (Roubais) uz ostalu

manufakturnu robu

nudja uz tvorničke cijene

Slavko Hirschl

Zagreb

Ilica broj 47 Telefon 7-76

Izraelitska bogoštovna općina u Novom Sadu.

Broj 729/923.

Natječaj.

Kod izraelitske bogoštovne općine u Novome Sadu ima da se popuni mjesto

vjeroučitelja

koje je dotirano s početnom plaćom od 36.000 dinara i stanom u naravi.

Natjecatelji mora da vladaju srpsko-hrvatskim i njemačkim ili mađarskim jezikom, da budu državljani S. H. S. i apsolvirani rabinskog seminara ili druge koje židovsko-teološke visoke škole, event. kvalificirani srednjoškolski profesori.

Mjesto ima da se nastupa nakon jesenskih blagdana, a natjecatelji treba da čim prije pripošalju svoje ponude obložene svjedodžbama o spremi, dosadašnjem djelovanju, dobi i stanju obitelji.

Pokusnom predavanju bit će pripušteni samo pozvani, i samo njima će se nadoknaditi putni troškovi.

Predstojništvo izraelitske bogoštovne općine:
Armin Klein, tajnik. Bernat Ernst, predsjednik.

Prispio veliki izbor

Berlinskih (Rašel) suknenih marama i sve vrsti rubaca na veliko

Julio Hofman, Zagreb

Ilica broj 61 u dvorištu desno

ŽELJEZNE KREVETE

te razno željezno pokućstvo, bravarsku robu, vijke i zakovnice u svim mjerama proizvodja, te drži stalno na sladištu. Najbolje kakvoće uz najsolidnije cijene.

„Z M A J“ INDUSTRIJA ŽELJEZNE ROBE D. D.
TELEFON 7-43. ZAGREB PETRINJSKA 3.

Posjetite našu stalnu izložbu.

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Preporuča

svoje bogato skladište. — Tvornica kazana, kotlova za pečenje rakije i bakrene kotlove

MILOŠ ZAGORAC

ZAGREB ILICA 152.

Metalokemika d. d.

za kemičke i rudarske proizvode

Zagreb
Strossmayerova ulica br. 6
Brzjavni: Metalokemika

Beograd
Kralja Petra ulica br. 62
Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
KOVINE i sve kovinske legure
KEMIKALIJE, osobito

modra galica

Na veliko! Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

„SIDRO“

d. d. za trgovinu željezom
ZAGREB

Vlaška ulica broj 40.
Telefon br. 69 i 21-30.

Lijevane ploče — Lijevani štednjaci — Pekane — Limeni štednjaci — Limene peći — Žica paljena, tvrda, pocinčana — Žičnjaci — Krovna ljepenka — Trstika, te sav građevni materijal.

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36 Ilica 36

Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Ia Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d. u Zagrebu Bogovićeve ulica 3

Telefon broj 5-55 .: Brzjavni: Krečane, Zagreb

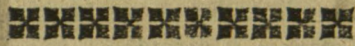
Produkcija 120 vagona mjesečno

Vjeran čuvar Vaših zubi jest »LYODONT«

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

Kroz decenije poznati i prokušani od ka-trana čisti materijal za pokrivanje kro-vova

RUBEROID

izoliranje nepromočljivo, trajno, liječenje za uzdržavanje nepotrebno.

Uzorku besplatno šalje:

Hrvatska

Industrija katrana

dioničarsko društvo u Zagrebu
Trenkova 18 - Telef. 3-64

Prodaje vlastite proizvode: Krovnu ljepenku katranisanu, ploče za izoliranje proti vlazi, kameno-ugljeni katran, katranovo ulje, smolni cement, natrijalni, benzol dupl, rof i sve ine katranove derivate, kolo-maz, masti za sirejeve i galre itd.

GOLUB PAMUK
ZAŠTITNI ZNAK
JE NAJBOLJI PAMUK
ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE
A.ROMANO
ZAGREB
AKADEMIČKI TRG BR.8

Najviše uspjeha u Vašem poduzeću možete postići ako oglašujete u našem listu!

Tko oglašuje -- taj napreduje!!

Domaćice

tražite kod Vašeg trgovca samo najbolje belgijsko

Plavilo

za rublje

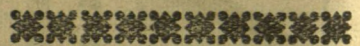

Zaštitni znak sa znakom „Deva“

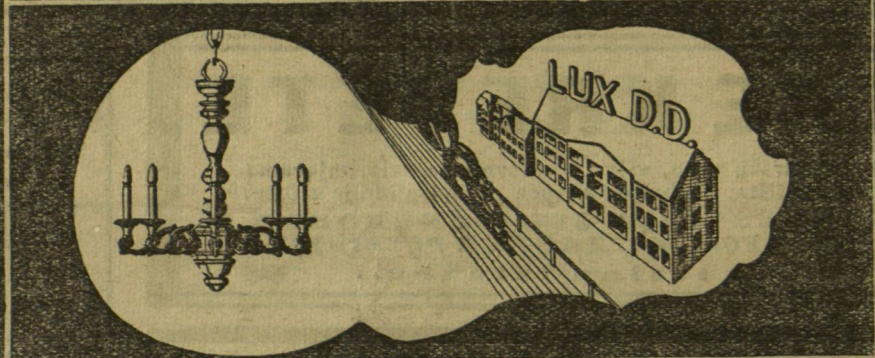
Glavno skladište za Jugoslaviju:

„Patria“

zadruga za kemijske potrepštine, Zagreb, Preradovićeve ul. 12 : Telefon broj 16-91 :

TVORNICA BRONZ LUSTERA

LUX D.D. KOTURAŠKA 9.

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8
TELEFON BROJ 13—31. TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

VREĆE

iz jute, tekstilata i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu — Zavod za posudjivanje nepremovnih posjela

„TEVIT“

Poduzeće za elektroindustriju i trgovinu
Telefon 14-59 ZAGREB Gajeva ulica 15

Izvadja: Električna instalacija svijetla, telefona, kućnih zvonila i reklama

Preuzima: Uredjaje električ centrala, pogona, prenose sila, popravljjanje sviju vrsti električnih strojeva

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON: 17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR BRZOJAVI.

Veletrgovina pisatceg, risatceg, novinskog, te omotnog papira

Vlastiti proizvod bilježnica, notesa, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište kuverata, te pisatceg i risatceg pribora